

Kabai Sárga Rózsa és Kabai „Lila” paradicsom bemutatása

Tisztelt Értéktár bizottság! Engedjétek meg, hogy ezt a kétféle, Kabán gyűjtött paradicsomfajtát, egy fejezetben mutassam be. Felhasználhatóságuk szerint hasonlóak, nem befőzni való fajták. Elsősorban salátaparadicsomok, ami másfajta „minőséget” képvisel, mint a „szokásos” paradicsomok.

A paradicsom minőségén nem mindenki érti ugyanazt. A minőséget meghatározó különböző tényezőket nem egyformán tartjuk fontosnak. A magyar fogyasztó általában előre helyezi az intenzív ízt és a piros színt. Nem szereti, ha a felvágott bogyó szétesik, és kevésbé tartja lényegesnek az állományra vonatkozó beltartalmi mutatókat. A kínálati oldalon viszont nem túl nagy a választék, és ami elérhető, arról sem jelenik meg erre vonatkozó adat, maximum, hogy hazai, vagy import. A piacon a vásárlók végig tapogatták az árukészletet a „nem puha” bogyókat keresve, vagyis a „pultálló” paradicsomokat vásárolják elsődlegesen, még ha tudják is, hogy akár már két hete le vannak szedve, ízben pedig sokszor elmaradnak az elvárhatótól. A tájfajták zöme, éretten szedés után, néhány napon belül puhul, sérülékennyé válik, ízben viszont, hogy úgy mondjam: kinyílik a világ.

Az itt taglalt kétféle paradicsom is ilyen. Nem pultállóak. ...de van egy szemmel látható különbség is köztük, nem egyforma színűek.

Sárga és rózsaszín. Igaz, hogy én lilának hívom, mert így kaptam és valahogy rajta maradt ez a név.

A paradicsom színéről engedjétek meg pár gondolatot. Eredetileg, az ősparadicsom sárga volt. Valamilyen külső behatás miatt, talán épp a megváltozott termesztési hely alapítóhatásai által kikényszerítve, néhány generáción belül kialakulhatnak, az eredetitől eltérő mutációk, más anyagok szaporodnak fel a gyümölcs héjában és húzában. A felületi szín egyrészt a héj színétől (gyakran ez átlátszó) és vastagságától, de elsősorban a termésfal külső részének sejtjeiben (perikarpium) felhalmozódó likopin és különböző karotinoidok mennyiségétől függ.

Az éretlen paradicsom zöld színét a klorofill adja. A klorofill koncentrációja az érés során nagyon lecsökken, mert lebomlik. Ezzel egy időben különféle, az érési szint meghatározó karotinoidok épülnek fel. A paradicsom vörös színét többnyire egy molekula okozza: a likopin. Ez a legnagyobb jelentőségű színanyag. Tartalmazhat még β -karotint is, ez a molekula adja a narancsnak és a sárgarépnak is narancssárga színét.

A sárga paradicsomban viszont eltérő koncentrációban vannak ezek a színmolekulák. Sokkal kevesebb likopint és β -karotint tartalmaznak, mint a vörös fajta. Egyes esetekben a koncentráció 0%-ra csökken, de a legtöbb esetben több mint 90%-os csökkenés tapasztalható! Ez megmagyarázza, miért veszítették el vörös/narancssárga árnyalatukat. Ennek ellenére a sárga paradicsom még mindig sok karotinoidot tartalmaz, azonban kissé eltérő típusút: luteint, ami szintén egy színmolekula és sárgává teszi a gyümölcsöt. A valóban lila, egész sötét, szinte fekete paradicsomok színét egy negyedik féle molekula, az antocianid okozza, ami előfordul a növény más részén is átmenetileg. Például hidegben, tapasztalhatunk lilás elváltozást a paradicsom levelén, vagy szárán, de az egy növényélettani jelenség, a bogyószín pedig fajtajellemző.

A palántanevelés időszakában már láthatunk a Lila paradicsom esetében különbséget a megszokottól: ez bizony egy burgonyalevelű fajta. Jellegzetes, nagy, burgonyához hasonló, szárnyalt leveleket hoz.

Kabai Sárga rózsza

Kabai Lila

Virágzatuk mindkét növény esetében, többször elágazó álfürt, ami szintén jellegzetes. Az átlagtól talán nagyobb virágokat láthatunk, a paradicsomoknál megfigyelt csővé összeforrt porzók, helyenként szétválnak. Az igen hosszú csészelevelek „pókláb szerűen” szétnyílnak és körül veszik a termőt.

Még egy furcsaságot, vagy az átlagostól való eltérést meg kell még említenem. A „lila” paradicsom esetében, a megtermékenyült termő, több esetben az egész fürtön, hetekig, akár nyolc-kilenc hétig (!) nem kezd növekedésbe. Már-már azt hihetné a termesztő, hogy nem termékenyült meg, de nem, csak valami, általam nem ismert jelenség miatt vár. Talán a megfelelő klimatikus körülményre, vagy az „erejét” inkább az új virágokhoz irányítja, nem tudom, de több esetben figyeltem meg, hogy a később kötött termést már betakarítottuk, de az azt megelőzően kötöttek még „nem mozdultak meg”.

Akár hetekig mozdulatlan, megtermékenyült bogyók.

A sárga paradicsom, jó tápanyagellátottságú talajban megfelelő mennyiségű termést hoz, a lila ettől elmarad. A sárga termések méretben erősen szórnak, a 80-100 grammos bogyóktól a 400 grammosig teljesen hektikusan terem. Nagy termések előfordulnak akár a harmadik- negyedik kötésben is. Fajtajellemzője a „macskapofájúság”, mely a „tájfajtákra” jellemző.

Catfacing, macskapofályúság

Ez egy fiziológiai elváltozás, melyre az irodalom a kedvezőtlen növekedési feltételeket, az alacsony hőmérsékletet, a kedvezőtlen talajadottságokat, a magas nitrogénszintet, az esetleges tripsz kártételt a bibén, vagy egyéb a virágot ért külső behatással, ...vagyis nagyjából mindennel indokolja, és megoldásként azt javasolja, hogy akit zavar, válasszon más típusú paradicsomot.

Felvágva nagyon tetszetős és kifejezetten finom, cukortartalma 5,8%, ami nem a legmagasabb, de igen ízletes salátaparadicsom.

A Lila paradicsom, nem kerül a legtermékenyebb fajták közé. Vontatottan érlik, a fürtök többször hiányosan kötnek. A zöldvállasság is jellemző és a kocsány felőli oldalon repedésre is hajlamos.

Ellentétben, ez a legfinomabb paradicsom! A cukorfoka is ennek a legmagasabb, 6,1-6,2%. Kíváncsi lennék a beltartalmi mutatóira is, de erre nem volt lehetőségem. Bár mutat hasonlóságot az Ökörszív paradicsommal, sem a termés alakja, sem a kötési hajlandósága nem utal a fajtaazonosságra.

Mindent összevetve, két nem „korszerű” paradicsomot mutattam be. A nagyüzemi termelésben nincs helyük. A házikertekben annál inkább! Fő erényüknek, kiváló ízvilágukat tartom. Salátákhoz, friss fogyasztásra a legmegfelelőbb.

Ezen, fenti okokra hivatkozva, valamint a biodiverzitás megőrzése és termesztésbe való visszallítása miatt, a település agrárörökségének megmentése érdekében, az értéktárba való felvételét megfontolásra javaslom.

Diczó László Kaba, 2022.augusztus

Felhasznált irodalom:

Gilingerné dr Pankotai Mária: A paradicsom minőségének jellemzői, a minőség megőrzése a tárolás során

Alaktani jellemzés

„Kabai gyűjtött” paradicsom IV. (Kabai Sárga rózsa paradicsom)

Nemzettség: Solanum (Csucsor)

Faj: lycopersicum convar scopigerum/esculentum

Fajta: **Kabai gyűjtött V.**

Termesztés helye:

4183 Kaba

Erősen kötött vályogtalaj

Északi szélesség: 47° 21'

Magasság a Balti felett: 88,70 m

Szaporítóanyag gyűjtés: Hajdú-Bihar, Kaba

Mag

- felülete lapított, molyhos
- színe szürkésdrap
- mérete kb. 4 mm.

Csíranövény/palánta

- sziklevél nyélre futó, lándzsás, hegyes, széle ép, tagolatlan.

Gyökér

Főgyökérzet. A fejlődés korai szakaszában erős karógyökere van, később ezzel azonos értékű oldalgyökér képződik. A szárból járulékos gyökereket képes fejleszteni.

Hajtásrendszer

Egyéves, lágy szárú növény. A szár helyzete felálló, serteszőrös, henger alakú és mirigyszőrökkel fedett. A szár kezdetben hengeres, a fejlődés későbbi szakaszában kissé bordázott. Antociános elszíneződésre nem hajlamos.

Az ízközök hosszúsága az első virágzatig 4-6 cm, az első kötés után 5-7 cm.

Folyton növő, egész tenyészidőszak alatt nő.

Az első nyolc-tíz (8-10) levél után alakul ki virágzat. A fürtök között 2 levél van.

A virágzat csúcspontjából másodlagos hajtás növekedhet.

Virág

Kétivarú, Bókoló állású többszörösen elágazó (álfürt) virágzat (skorpió állású).

Virágok száma virágzatonként 8-20 darab.

Csészelevelek száma hét-tizenkettő, feltűnően hosszúak: 22-25 mm.

Hét-tizenkét szirmlevelei sárgák, tövénél összeforrtak, a váckon két kört alkotnak. Elrendezésük sugaras, aktinomorf.

Porzók száma hét-tizenkettő, mely töben összeforrt a szirmlevéllel. A portokok laterálisan kapcsolódva csövet képeznek a bibe körül. A csövek lazán kapcsolódnak, szakaszosan szétválhatnak.

Porzószál hossza 8-9 mm.

Portok színe sárga.

A termő hét-, vagy több osztatú, akár 14-15 osztat is lehet. Felső állású, mely bibeszálban és bibepárnában végződik. A bibeszál hossza 7-8 mm.

Virágképlete:

***K₇ [C₍₄₊₃₎ A₍₇₎] G₍₇₎**

vagy

***K₁₂ [C₍₆₊₆₎ A₍₁₂₎] G₍₁₄₎**

Levélnet

Összetett, félbeszárnnyalt, erősen osztott lomblevél.

Levélalap függeléke nincs.

Levélnyél félhengeres, egy, hosszanti félhengeres bordával a felső, nem hengeres oldalon.

Levéllemez különlegesen tagolt, a levélszél fodros, begöngyölt.

A levéllemez válla aszimmetrikus, kissé lapát alakú.

A levéllemez csúcsa a hegyes és tompa közötti átmenet.

Vízszintesen álló, szórt, spirális levélállású, aránya 2/5, divergencia szög 144°

Levélfonáki fő ér környezete enyhén szőrözött.

Levélnyel

Termés

Lefelé álló.

Kissé lapított bogyótermés, a nagyobb bogyók keresztmetszete asszimmetrikus. Átmérője 5-10 cm, hossza 4-7 cm, de előfordul nagyobb bogyó is. Átlagos tömege 150 gramm körül alakul, 100-400 grammig változik.

Jellemzően hét-nyolc osztatú, de a nagyobb bogyóknál akár 14-15 osztat is lehet.

A termésfal vastagsága 7-8 mm.

Termésalap barázdált, repedésre hajlamos. a csésze szétnyíló.

Bogyó felülete közepesen fényes, sima, világos sárga színű, a bibepontnál piros cirmossággal.

Terméscsúcs lapos, néha kissé behúzott. Catfacingre (macskapofájúság) hajlamos, főként a nagyobb termések esetében.

Virágheg (ha értelmezhető) közepes, 3-4 mm.

Cukortartalma 5,8%.

Alaktani jellemzők „DUS” táblázata

	Jellemzők	Értékhatarók	Értékelés ¹	Értékelés ²
1.	A csíranövény hipokotil antocianid színezete	1 - 9	4	enyhe
2.	Növekedési típusa	1 - 2	2	indeterminált
3.	A virágzat száma a főszáron (oldalhajtások nélkül)	1 - 9	7	sok
4.	Szár antocianin színeződése	1 - 5	1	nem jellemző
5.	Az az internoduszok hossza	1 - 9	4	közepes
6.	Növény magasság	1 - 9	7	magas
7.	Levélállás	1 - 9	5	vízszintes, enyhén lehajló
8.	Levél hossza	1 - 9	8	hosszú
9.	Levél szélessége	1 - 9	8	széles
10.	Levél típusa	1 - 2	2	Szárnnyalt (félbeszárnnyalt)
11.	Levélkék mérete	1 - 9	9	nagy
12.	Levél zöldesség	3 - 7	6	sötétzöld
13.	Levélfény	3 - 7	5	közepesen fényes
14.	Levélhólyagosodás	3 - 7	5	hólyagos
15.	A levél állása a levélnyelhez viszonyítva	3 - 7	3	felfelé álló
16.	Virágzat típusa	1 - 3	2	kettes bog
17.	Virág színe	1 - 2	1	sárga
18.	A virág szórózottsága	1 - 9	1	nem szórózott
19.	Kocsány ízület	1 - 9	9	rendelkezik
20.	Kocsány ízület hossza	3 - 5 - 7	5	közepes 15-17mm
21.	Érés előtti zöld vállasság	1 - 9	9	van
22.	Zöld vállasság kiterjedése	1 - 9	3	kicsi
23.	A váll zöldszínének intenzitása	3 - 5 - 7	3	világos
24.	A zöld szín intenzitása a váll kivételével (érettség előtt)	1 - 9	1	nagyon világos

25.	Zöld csíkokérés előtt	1 - 9	3	van, halvány
26.	A termés mérete	1 - 9	6	közepes/nagy 100-400 gramm
27.	Hossz/átmérő arány	1 - 9	5	közepes, 0,7
28.	Hosszirányú metszet alakja	1 - 11	2	összenyomott
29.	A termés bordázottsága a kocsány felől	1 - 9	5-7	közepes vagy erős, mérettől függően
30.	Kocsánybemélyedés mértéke	1 - 7	5-7	közepes vagy mély
31.	A kocsányheg nagysága	1 - 9	5-7	közepes vagy nagy, 6-9 mm
32.	A bibepont (virágheg) mérete	1 - 9	6	nagy, vagy nem értelmezhető 4-5 mm (catfacing)
33.	A bibepont alakja	1 - 5	2	kissé behúzott vagy nem értelmezhető
34.	A kolumella (mag) átmérője, a teljes átmérőhöz viszonyítva	1 - 9	9	nagyon nagy
35.	A termésfal vastagsága	1 - 9	5	közepes, 6-7 mm
36.	Rekeszek (loculus) száma	1 - 5	5	hét-tizennégy
37.	A termés színe éretten	1 - 7	2	sárga
38.	Hús színe éréskor	1 - 7	2	sárga
39.	A bőr fényessége	1 - 3	2	közepes
40.	Az epidermisz színe	1 - 2	2	sárgás
41.	A termés keménysége	1 - 9	1	nagyon puha
42.	Tárolhatóság	1 - 9	1	nagyon rövid ideig
43.	A virágzás hossza	3 - 7	5	Közepes (4-5 nap)
44.	Az érés időtartama	1 - 9	5	Közepes (50-55 nap)

Diczkó László Kaba, 2022 augusztus

Alaktani jellemzés

„Kabai gyűjtött” paradicsom IV. (Kabai Lila paradicsom)

Nemzettség: Solanum (Csucsor)
Faj: lycopersicum convar scopigerum
Fajta: **Kabai gyűjtött IV.**

Termesztés helye:
4183 Kaba
Erősen kötött vályogtalaj
Északi szélesség: 47° 21'
Magasság a Balti felett: 88,70 m

Szaporítóanyag gyűjtés: Hajdú-Bihar, Kaba

Mag

- felülete lapított, molyhos
- színe szürkésdrap
- mérete kb. 4 mm.

Csíranövény/palánta

- sziklevél nyélrefutó, lándzsás, hegyes, széle ép, tagolatlan.

Gyökér

Főgyökérszet. A fejlődés korai szakaszában erős karógyökere van, később ezzel azonos értékű oldalgyökér képződik A szárból járulékos gyökereket képes fejleszteni.

Hajtásrendszer

Egyéves, lágyszárú növény. A szár helyzete felálló, serteszőrös, henger alakú és mirigyszőrökkel fedett. A szár kezdetben hengeres, a fejlődés későbbi szakaszában bordázott. Antociános elszíneződésre nem hajlamos.

Az ízközők hosszúsága az első virágzatig 3-6 cm, az első kötés után 4-8 cm.

Folyton nő, egész tenyészidőszak alatt nő.

Az első kilenc (9) levél után alakul ki virágzat. A fürtök között 6 levél van.

A virágzat csúcspontjából másodlagos hajtás növekedhet.

Virág

Kétivarú, Bókoló állású többszörösen elágazó (álfürt) virágzat (skorpió állású).

Virágok száma virágzatonként 7-12 darab.

Csészelevelek száma hét-tizenkettő, feltűnően hosszúak: 22-25 mm.

Hét-tizenkét szíromlevelei sárgák, tövénél összeforrtak, a váckon két kört alkotnak. Elrendezésük sugaras, aktinomorf.

Porzók száma hét-tizenkettő, mely töben összeforrt a szíromlevéllel. A portokok laterálisan kapcsolódva csövet képeznek a bibe körül. A csövek lazán kapcsolódnak, szakaszosan szétválnak.

Porzósál hossza 9-10 mm.

Portok színe sárga.

A termő nyolc, vagy több osztatú, felső állású, mely bibeszálban és bibepárnában végződik. A bibeszál hossza 8-9 mm.

Virágképlete:

***K₇ [C₍₄₊₃₎ A₍₇₎] G₍₈₎**

vagy

***K₁₂ [C₍₆₊₆₎ A₍₁₂₎] G₍₉₎**

Levélzet

Burgonyalevelű.

Összetett, félbeszárnnyalt osztott lomblevél.

Levéralap függeléke nincs.

Levélnyel félhengeres, egy, hosszanti félhengeres bordával a felső, nem hengeres oldalon.

Levéllemez kissé tagolt, a levélszél ép.

A levéllemez válla aszimmetrikus, levágott.

A levéllemez csúcsa hegyes.

Enyhén lefelé álló, szórt, spirális levélállású, aránya 2/5, divergencia szög 144°

Levélfonáki fő ér környezete enyhén szőrözött.

Levélnyel

Termés

Lefelé álló.

Kissé összenyomott, kör alakú alakú, bogyótermés. Átmérője 8-10 cm, hossza 5-8 cm, az első kötéseknél néha nagyobb. Átlagos tömege 110 gramm körül alakul, 90-200 grammig változik.

Jellemzően kilenc osztatú, de előfordul nyolc, esetenként több osztat is.

A termésfal vastagsága 5-6 mm.

Termésalap barázdált, repedésre hajlamos. a csésze szétnyíló.

Bogyó felülete közepesen fényes, sima, rózsaszínű.

Terméscsúcs kissé behúzott.

Virágheg kicsi, körülbelül 2-3 mm.

Cukortartalma 6,1-6,2%.

Alaktani jellemzők „DUS” táblázata

	Jellemzők	Értékhatárok	Értékelés ¹	Értékelés ²
1.	A csíranövény hipokotil antocianid színezete	1 - 9	4	enyhe
2.	Növekedési típusa	1 - 2	1	determinált
3.	A virágzat száma a főszáron (oldalhajtások nélkül)	1 - 9	2	kevés
4.	Szár antocianin színeződése	1 - 5	1	nem jellemző
5.	Az az internoduszok hossza	1 - 9	4	közepes
6.	Növény magasság	1 - 9	5	közepes

7.	Levélállás	1 - 9	5	vízszintes, enyhén lehajló
8.	Levél hossza	1 - 9	6	közepes
9.	Levél szélessége	1 - 9	6	közepes
10.	Levél típusa	1 - 2	2	Szárnnyalt burgonyalevelű (félbeszárnnyalt)
11.	Levélkék mérete	1 - 9	9	nagy
12.	Levél zöldesség	3 - 7	6	sötétzöld
13.	Levélfény	3 - 7	5	közepesen fényes
14.	Levélhólyagosodás	3 - 7	5	hólyagos
15.	A levél állása a levélnyélhez viszonyítva	3 - 7	3	felfelé álló
16.	Virágzat típusa	1 - 3	1	egyes bog
17.	Virág színe	1 - 2	1	sárga
18.	A virág szórózottsége	1 - 9	1	nem szórózott
19.	Kocsány ízület	1 - 9	9	rendelkezik
20.	Kocsány ízület hossza	3 - 5 - 7	5	közepes 15- 17mm
21.	Érés előtti zöld vállasság	1 - 9	9	van
22.	Zöld vállasság kiterjedése	1 - 9	1	nagyon kicsi
23.	A váll zöldszínének intenzitása	3 - 5 - 7	3	világos
24.	A zöld szín intenzitása a váll kivételével (érettség előtt)	1 - 9	1	nagyon világos
25.	Zöld csíkok érés előtt	1 - 9	3	van, halvány
26.	A termés mérete	1 - 9	5	közepes 90-200 gramm
27.	Hossz/átmérő arány	1 - 9	5	közepes, 0,7
28.	Hosszirányú metszet alakja	1 - 11	2	kissé összenyomott
29.	A termés bordázottsága a kocsány felől	1 - 9	9	van, erős
30.	Kocsánybemélyedés mértéke	1 - 7	7	erős, 7-9mm
31.	A kocsányheg nagysága	1 - 9	9	nagy, 7-11mm
32.	A bibepont (virágheg) mérete	1 - 9	4	kicsi, közepes 2- 3 mm
33.	A bibepont alakja	1 - 5	2	kissé behúzott
34.	A kolumella (mag) átmérője, a teljes átmérőhöz viszonyítva	1 - 9	9	nagyon nagy
35.	A termésfal vastagsága	1 - 9	5	közepes, 5-6 mm
36.	Rekeszek (loculus) száma	1 - 5	5	nyolctól több
37.	A termés színe éretten	1 - 7	4	rózsaszín
38.	Hús színe éréskor	1 - 7	4	rózsaszín
39.	A bőr fényessége	1 - 3	2	közepes
40.	Az epidermisz színe	1 - 2	2	sárgás
41.	A termés keménysége	1 - 9	3	puha
42.	Tárolhatóság	1 - 9	3	rövid ideig
43.	A virágzás hossza	3 - 7	5	Közepes (4 nap)
44.	Az érés időtartama	1 - 9		45-50 nap,/nem meghatározható